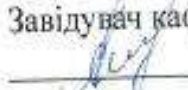

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЗАХИСТУ, ГЕНЕТИКИ І СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри

 Анна КРИВЕНКО

«31» серпня 2026р.

«ПОГОДЖЕНО»

Декан агробіотехнологічного
факультету

 Віктор ЗОРУНЬКО

«31» серпня 2026р.

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-педагогічної та
методичної роботи

 Вячеслав СЕДОВ

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ОП 07
МІЖНАРОДНІ ФІТОСАНІТАРНІ СТАНДАРТИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Другий (магістерський)

(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

Н «Сільське, лісове, рибне господарство та
ветеринарна медицина»

(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Н1 Агрономія

(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Захист і карантин рослин

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ

Агробіотехнологічний факультет

(назва структурного підрозділу)

Робоча програма з освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Захист і карантин рослин» спеціальності Н1 «Агрономія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми:

Балан Г.О. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри захисту, генетики і селекції рослин

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри захисту, генетики і селекції рослин

Протокол № 1 від «31» серпня 2026р.

Завідувач кафедри

 Анна КРИВЕНКО

Гарант освітньої програми

 Анна КРИВЕНКО

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина» Спеціальність: Н1 «Агрономія»	Обов’язкова	
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: «Захист і карантин рослин»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		2-й	1-й, 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 4	Рівень вищої освіти: Другий (магістерський) рівень	Лекції	
		10 год	2, 6 год
		Практичні, семінарські	
		14 год	8 год
		Самостійна робота	
		66 год	74 год
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Вид контролю: іспит	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 24/66;

для заочної форми навчання – 16/74.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Предметом вивчення освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти», це кодекс «Міжнародних стандартів фітосанітарних заходів», питань щодо наукового обґрунтування фітосанітарних заходів в сучасну епоху розвитку міжнародних торговельних відносин та забезпечення ефективних карантинних заходів щодо охорони рослинних ресурсів України відповідно міжнародним вимогам та стандартам.

Метою освітнього компоненту «Міжнародні фітосанітарні стандарти» є формування у здобувачів системи теоретичних знань з фітосанітарних принципів карантину і захисту рослин, знайомство з міжнародними службами з фітосанітарної безпеки (СОТ, ЄОКЗР тощо), нормативними документами, що використовуються у міжнародній торгівлі, є поглиблення знань про застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, оволодіння міжнародними стандартами ЄОКЗР.

Завдання освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» полягають у вивченні кодексу «Міжнародних стандартів фітосанітарних заходів», питань щодо наукового обґрунтування фітосанітарних заходів в сучасну епоху розвитку міжнародних торговельних відносин та забезпечення ефективних карантинних заходів щодо охорони рослинних ресурсів України відповідно міжнародним вимогам та стандартам. Важливим завданням дисципліни є вивчення кодексу поведінки щодо експорту, перевантаження та імпорту рослинної продукції, вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, оформлення фітосанітарних сертифікатів.

В результаті вивчення освітнього компонента здобувач повинен:

знати:

- основні напрямки та мету національної фітосанітарної політики України;
- завдання та функції міжнародних стандартів з фітосанітарного регулювання;
- значення членства України у Світовій Організації Торгівлі та гармонізації фітосанітарного законодавства нашої країни з міжнародними стандартами;
- знати основні міжнародні організації з карантину та захисту рослин, міжнародні угоди та конвенції.

вміти:

- оформляти фітосанітарну документацію згідно міжнародних стандартів;
- встановлювати та визначати еквівалентність фітосанітарних заходів;
- заповнювати діагностичні протоколи;
- проводити фітосанітарну обробку від регульованих шкідливих організмів;
- виконувати професійні обов'язки у галузі захисту і карантину рослин;

- обирати методи, засоби та обладнання з метою здійснення професійної діяльності в галузі захисту і карантину рослин;
- проводити польові та лабораторні дослідження в галузі захисту і карантину рослин;
- розробляти інтегровані системи захисту, складати прогнози розвитку хвороб;
- організовувати і планувати польові дослідження, готувати звіти та оформлювати результати досліджень у галузі захисту і карантину рослин;
- проводити фітосанітарну обробку від регульованих шкідливих організмів;
- забезпечувати ефективні карантинні заходи щодо охорони рослинних ресурсів України;
- науково обґрунтовувати та проводити аналіз фітосанітарних ризиків при завезенні адвентивних шкідливих організмів;
- встановлювати процес аналізу ризиків, які можуть виникнути при імпорті рослин, рослинного матеріалу та регульованих неживих предметів;
- оформляти фітосанітарну документацію згідно міжнародних стандартів;
- встановлювати та визначати еквівалентність фітосанітарних заходів;
- заповнювати діагностичні протоколи.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» у здобувача формуються компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК 1. Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері захисту і карантину рослин під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність збирати та аналізувати релевантні дані, включно з аерозондуванням і моніторингом, та аналізувати релевантні компетентності дані, у тому числі за допомогою сучасних методів аналізу даних і спеціалізованого програмного забезпечення.

ФК 3. Здатність використовувати ефективні методики визначення та ідентифікації шкідливих організмів, проводити фітосанітарну діагностику хвороб рослин, комах, кліщів, нематод, гризунів та бур'янів за стадіями розвитку і етапами органогенезу рослин.

ФК 6. Здатність розробляти комплексні заходи із захисту і карантину рослин для підприємств, установ, організацій усіх форм власності згідно з законодавством ЄС з питань карантину і захисту рослин.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Здійснювати патентний пошук, захищати інтелектуальну власність, уникати порушень інтелектуальної власності інших осіб.

ПРН 2. Відшуковувати потрібну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати і оцінювати наявну інформацію.

ПРН 8 Планувати та управляти науково-дослідними, науково-технічними та/або виробничими проєктами із захисту та карантину рослин і дотичних міждисциплінарних питань, базуючись на усвідомленні сучасних тенденцій розвитку науки, техніки та суспільства.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		лек	пр/сем/лаб	мкр	с.р.		лек	пр/сем/лаб	мкр
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти Міжнародних Стандартів Фітосанітарних Заходів (МСФЗ)									
Тема 1. ВСТУП Міжнародні організації із захисту рослин. Міжнародні Стандарти Фітосанітарних Заходів (МСФЗ) №1 Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин. МСФЗ №2 Структура аналізу фітосанітарного ризику. МСФЗ №3 Кодекс поведінки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. МСФЗ №4 Вимоги щодо встановлення вільних зон. МСФЗ №5 Глосарій фітосанітарних термінів. МСФЗ №6 Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нагляду. МСФЗ №7 Система сертифікації на експорт. МСФЗ №8 Визначення статусу шкідливого організму в зоні.	18	2	2		14	18	2		16
Тема 2. МСФЗ № 9 Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів. МСФЗ №10-11 Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами. МСФЗ №12 Вказівки щодо	18	2	4		12	18	2	2	14

фітосанітарних сертифікатів. МСФЗ №13 Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нотифікації про невідповідність і екстрену дію. МСФЗ №14 Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарного ризику.										
Разом за змістовим модулем 1	36	4	6		26	36	4	2		30
Модуль 2										
Змістовий модуль 2. Практичне застосування Міжнародних Стандартів Фітосанітарних Заходів (МСФЗ).										
Тема 3. МСФЗ №15 Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі. МСФЗ №16 Регульовані некарантинні шкідливі організми. Концепція та застосування. МСФЗ №17 Повідомлення про шкідливі організми. МСФЗ №18 Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу. МСФЗ №19 Вказівки до переліків регульованих шкідливих організмів. МСФЗ №20 Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту	18	2	4		12	18	2	2		14
Тема 4. МСФЗ №21 Аналіз фітосанітарного ризику регульованих не карантинних шкідливих організмів. Стадія 1. Ініціювання. Стадія 2. Оцінка фітосанітарного ризику. Стадія 3. Оцінка управлінням фітосанітарного ризику. Завершення оцінки управління фітосанітарним ризиком. МСФЗ №22 Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів. МСФЗ №23 Вказівки щодо огляду. МСФЗ № 24 Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності	18	2	2		14	18		4		14

фітосанітарних заходів. МСФЗ № 25 Транзитні вантажі.										
Тема 5. МСФЗ № 26 Встановлення вільних від плодових мушок (<i>Tephritidae</i>) зон. МСФЗ № 27 Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів. МСФЗ № 28 Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів. МСФЗ №29 Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Оновлені Стандарти Міжнародних фітосанітарних заходів станом на 2026 р.	18	2	2		14	18	2			16
Разом за змістовим модулем 2	54	6	8		40	54	4	6		44
Усього годин	90	10	14		66	90	8	8		74

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти міжнародних стандартів фітосанітарних заходів (МСФЗ).

Тема 1. *Вступ. Міжнародні організації із захисту рослин. Міжнародні Стандарти Фітосанітарних Заходів (МСФЗ) №1 Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин. МСФЗ № 2 Структура аналізу фітосанітарного ризику. МСФЗ №3 Кодекс поведінки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. МСФЗ №4 Вимоги щодо встановлення вільних зон. МСФЗ №5 Глосарій фітосанітарних термінів. МСФЗ №6 Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нагляду. МСФЗ №7 Система сертифікації на експорт. МСФЗ № 8 Визначення статусу шкідливого організму в зоні.*

Міжнародні організації із захисту рослин. Міжнародні Стандарти Фітосанітарних Заходів (МСФЗ) №1 Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин. Застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі. Основні принципи. Операційні принципи. МСФЗ № 2 Структура аналізу фітосанітарного ризику. Стадія 1 АФР, Стадія 2 і 3 АФР. Аспекти, загальні для всіх стадій МСФЗ №3 Кодекс поведінки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. Призначення відповідального органу і опис загальних обов'язків. Аналіз фіто санітарного ризику: Обов'язки договірних сторін щодо імпорту. Обов'язки імпортера відносно документації щодо імпорту. Обов'язки експортера. Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального органу імпортуючої сторони при імпорті. Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального органу перед випуском, під час і після нього

МСФЗ №4 Вимоги щодо встановлення вільних зон. Загальні вимоги до вільних зон (ВЗ). Специфічні вимоги до ВЗ різних типів. МСФЗ №5 Глосарій фітосанітарних термінів. Вступ. Модель, резюме. Додатки. МСФЗ №6 Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нагляду. Загальний нагляд. Спрямовані обстеження. МСФЗ №7 Система сертифікації на експорт. Юридичні повноваження. Адміністративна відповідальність. Ресурси. Документація. Засоби зв'язку. Механізм перегляду. МСФЗ № 8 Визначення статусу шкідливого організму в зоні. Цілі визначення статусу шкідливого організму. Повідомлення про шкідливі організми. Статус шкідливого організму в зоні. Рекомендовані практики повідомлення.

Тема 2. *МСФЗ № 9 Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів. МСФЗ №10 Вимоги до встановлення вільних місць та ділянок виробництва. МСФЗ №11 Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами. МСФЗ №12 Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів МСФЗ №13*

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нотифікації про невідповідність і екстрену дію. МСФЗ №14 Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарного ризику.

МСФЗ № 9 Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів. Загальна інформація, Рішення про введення програм ліквідації. МСФЗ №10 Вимоги до встановлення вільних місць та ділянок виробництва. Вирішальні фактори для вільних місць, або ділянок виробництва. Визначення та підтримання вільних місць, або ділянок виробництва. Вимоги до буферних зон. МСФЗ №11 Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами. Стадія 1. Вступ. Стадія 2. Оцінка фітосанітарного ризику. Стадія 3. Оцінка управління фіто санітарного ризику. Документація щодо аналізу ризиків, спричинених шкідливими організмами.

МСФЗ №12 Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів. Загальні положення. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки та видачі фіто санітарних сертифікатів. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки та видачі реекспортних фітосанітарних сертифікатів. МСФЗ №13 Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Керівництво по нотифікації про невідповідність і екстрену дію. Призначення нотифікації. Використання інформації нотифікації. Положення МККЗР, що відносяться до нотифікації. Підстава для нотифікації. Час надання нотифікації. Інформація, що включається в нотифікацію. Ідентифікація шкідливих організмів. Документація, розслідування невідповідності. Транзит. Реекспорт. МСФЗ №14 Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарного ризику. Мета та характеристика системних підходів. Взаємозв'язок з АФР. Незалежні та залежні заходи. Обставини для використання. Типи системних підходів. Відповідальність країн-імпортерів, країн-експортерів.

Змістовний модуль 2. Практичне застосування міжнародних стандартів фітосанітарних заходів (МСФЗ).

Тема 3. МСФЗ №15 Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі. МСФЗ №16 Регульовані некарантинні шкідливі організми. Концепція та застосування. МСФЗ №17 Повідомлення про шкідливі організми. МСФЗ №18 Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу. МСФЗ №19 Вказівки до переліків регульованих шкідливих організмів. МСФЗ №20 Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту.

МСФЗ №15 Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі. Основи для регулювання. Заходи щодо дерев'яних пакувальних матеріалів. Деревина для кріплення. Процедури, що застосовуються перед експортом, при імпорті. Транзитні угоди. МСФЗ №16

Регульовані некарантинні шкідливі організми. Концепція та застосування. Порівняння РНКШО з іншими шкідливими організмами. Критерії визначення РНКШО. Ревалентні принципи та обов'язки. Взаємодія рослин-господарів зі шкідливими організмами. МСФЗ №17 Повідомлення про шкідливі організми. Положення МКЗР. Національна відповідальність. Нагляд, зобов'язання. Підстава та повідомлення про шкідливі організми.

МСФЗ №18 Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу. Повноваження. Ціль обробки та обробка. Дозвіл використання обладнання. Документація, огляд і фітосанітарна сертифікація експорту, імпорту. МСФЗ №19 Вказівки до переліків регульованих шкідливих організмів. Основа, мета, підготовка переліку регульованих шкідливих організмів. Інформація та підтримка переліку регульованих шкідливих організмів. Доступність. Офіційне надання, запити, форма і мова. МСФЗ №20 Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту. Мета. Структура. Основні регулюючі положення. Дія системи регламентації.

Тема 4. МСФЗ №21 Аналіз фітосанітарного ризику регульованих не карантинних шкідливих організмів. Стадія 1. Ініціювання. Стадія 2. Оцінка фітосанітарного ризику. Стадія 3. Оцінка управлінням фітосанітарного ризику. Завершення оцінки управлінням фітосанітарним ризиком. МСФЗ №22 Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів. МСФЗ №23 Вказівки щодо огляду. МСФЗ № 24 Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. МСФЗ №25 Транзитні вантажі.

МСФЗ №21 Аналіз фітосанітарного ризику регульованих не карантинних шкідливих організмів. Стадія 1. Ініціювання. Стадія 2. Оцінка фітосанітарного ризику. Стадія 3. Оцінка управлінням фітосанітарного ризику. Завершення оцінки управлінням фітосанітарним ризиком. МСФЗ №22 Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів. Загальні вимоги. Специфічні вимоги. МСФЗ №23 Вказівки щодо огляду. Загальні вимоги. Спеціальні вимоги. МСФЗ №24 Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. Загальні положення, принципи та вимоги. Специфічні вимоги при застосуванні еквівалентності МСФЗ №25 Транзитні вантажі. Аналіз фітосанітарних ризиків для транзитної країни.

Тема 5. МСФЗ №26 Встановлення вільних від плодових мушок (*Tephritidae*) зон. МСФЗ №27 Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів. МСФЗ №28 Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів. МСФЗ №29 Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

МСФЗ №26 Встановлення вільних від плодових мушок (*Tephritidae*) зон. Загальні вимоги. Спеціальні вимоги. МСФЗ №27 Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів. Загальні вимоги до діагностичних протоколів. Спеціальні вимоги до діагностичних протоколів. Публікування діагностичних протоколів. МСФЗ №28 Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів. Мета та використання. Процес

внесення подання про обробку та його прийняття. Вимоги до фітосанітарної обробки. Оцінка внесених подань про обробку. Публікації фіто санітарної обробки. Перегляд та переоцінка підходів до обробки. МСФЗ №29 Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Процедура визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва. Оновлені Стандарти Міжнародних фітосанітарних заходів станом на 2026 р.

5.2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти Міжнародних Стандартів Фітосанітарних Заходів (МСФЗ)			
1	Робота з переліком шкідливих організмів. Підготовка переліків регульованих шкідливих організмів. Робота з картами поширення КШО.	2	
2	Вживання фітосанітарних термінів та визначень. Глосарій фітосанітарних термінів. Визначення статусу шкідливого організму в зоні.	2	
3	Процедура цільового та випадкового відбору зразків. Положення МККЗР, що відносяться до нотифікації. Процедура визнання еквівалентності фітосанітарних заходів.	2	2
	Всього	6	2
Змістовий модуль 2. Практичне застосування Міжнародних Стандартів Фітосанітарних Заходів (МСФЗ).			
4	Зразки заповнення фіто санітарних та реекспортних сертифікатів Умови видачі фітосанітарного сертифіката для вантажу, що імпортується. Транзит. Ознайомлення з прикладами документів, що супроводжують вантажі. Оформлення документації для транзитних вантажів.	2	
5	Документація щодо аналізу ризиків, спричинених шкідливими організмами. Оформлення документації пов'язаної з АФР. Повідомлення про зміну статусу, відсутність шкідливих організмів або виправлення попередніх повідомлень. Документація та ведення звітних матеріалів. Процедура публікування діагностичних протоколів.	2	2
6	Підкарантинні матеріали. Фітосанітарні заходи щодо підкарантинних матеріалів. Заходи стосовно імпортованих вантажів. Положення щодо спеціалізованого імпорту.	2	2
7	Документація щодо перевірки ліквідації шкідливого організму. Декларація про ліквідацію. Оцінка ефективності використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарного ризику.	2	2
	Всього	8	6
	Разом	14	8

5.3. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У процесі засвоєння знань з освітнього компоненту «Міжнародні фітосанітарні стандарти» здобувач повинен уміти готувати реферати і складати презентації. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у магістрів первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15-20 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій, в яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з Міжнародних фітосанітарних стандартів. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є формою індивідуально-консультативної роботи викладача зі здобувачами вищої освіти, яка здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи. Програмою навчального компоненту «Міжнародні фітосанітарні стандарти» передбачається виконання здобувачами вищої освіти Індивідуального завдання. На основі аналітичного огляду джерел літератури, використовуючи інформацію, отриману під час навчальних занять, на основі аналітичного огляду джерел аргументовано описати, викласти своє бачення таких питань:

Теми рефератів (орієнтовані) для самостійної роботи здобувачів при вивченні освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти».

1. Участь України в міжнародних спільнотах у сфері карантину та захисту рослин.
2. Фітосанітарні правила країн Європейського Союзу.
3. Міжнародна конвенція про захист рослин (IPPC), членство України та основна діяльність
4. Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин (EPPO) членство України та основна діяльність.
5. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (FAO), членство України та основна діяльність.
6. Азіатська та Тихоокеанська комісія по карантину та захисту рослин, країни-члени та діяльність.
7. Андинська спільнота, країни-члени та діяльність.
8. Європейська та Середземноморська організація з захисту рослин, країни-члени та діяльність.
9. Карибська комісія з карантину та захисту рослин. країни-члени та діяльність.
10. Міжафриканська фітосанітарна рада, країни-члени та діяльність.
11. Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки), країни-члени та діяльність.
12. Регіональний фітосанітарний комітет КоноСур (для Південної Америки) країни-члени та діяльність.
13. Північноамериканська організація з карантину та захисту рослин, країни-члени та діяльність.
14. Тихоокеанська організація з карантину та захисту рослин, країни-члени та діяльність.
15. Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. FAO, Рим.
16. Нормативні особливості МСФЗ №1: Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, 2006. FAO, Рим.
17. Нормативні особливості МСФЗ №5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. FAO, Рим.
18. Нормативні особливості МСФЗ №7: Система сертифікації на експорт, 1997. FAO, Рим.
19. Нормативні особливості МСФЗ №8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. FAO, Рим.
20. Нормативні особливості МСФЗ №9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. FAO, Рим. 477 Стандарт 30.
21. Нормативні особливості МСФЗ №11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який викликається живими модифікованими організмами, 2004. FAO, Рим.

22. Нормативні особливості МСФЗ №12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. ФАО, Рим.

23. Нормативні особливості МСФЗ №13: Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії, 2001. ФАО, Рим.

24. Нормативні особливості МСФЗ №14: Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.

25. Нормативні особливості МСФЗ №16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція і застосування, 2002. ФАО, Рим.

26. Нормативні особливості МСФЗ №19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. ФАО, Рим.

27. Нормативні особливості МСФЗ №21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. ФАО, Рим.

28. Нормативні особливості МСФМ №24: Вказівки щодо визначення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

29. Нормативні особливості МСФМ №27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.

30. Потенційні екологічні та економічні наслідки для України акліматизації карантинних шкідливих організмів плодових культур із країн Європи, Азії та Америки.

31. Потенційні екологічні та економічні наслідки для України акліматизації карантинних шкідливих організмів зернових культур із країн Європи, Азії та Америки.

32. Потенційні екологічні та економічні наслідки для України акліматизації карантинних шкідливих організмів квітково-декоративних культур із країн Європи, Азії та Америки.

33. Потенційні екологічні та економічні наслідки для України акліматизації карантинних шкідливих організмів овочевих культур із країн Європи, Азії та Америки.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» здійснюється у формі читання лекцій, проведення практичних занять. Передбачається участь здобувачів у науково-практичних конференціях, виступах з доповідями. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам придбати теоретичні знання з проблем карантину рослин та міжнародного фітосанітарного законодавства.

- участь в лабораторно-практичних заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань з міжнародного фітосанітарного законодавства та передбачає науково-

практичне обґрунтування методів визначення карантинних шкідливих організмів, факторів їх поширення, методів їх обмеження та локалізації згідно міжнародним фітосанітарним вимогам.

Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента; виконання самостійної роботи.

Під час проведення лекційних і практичних занять з освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» застосовують словесні, інноваційні, наочні та практичні методи навчання. Найбільш часто на лекціях використовується пояснювально-інформативний метод з елементами проблемного підходу. Лекційний курс ведеться з використання мультимедійної техніки, що дозволяє демонструвати основні таблиці, фотографії, схеми, що розкривають зміст конкретної теми.

Проведення лабораторно-практичних занять передбачає використання всієї системи прийомів, які дозволяють розвивати творче мислення здобувачів, вміння аргументовано відстоювати свою позицію, формулювати чітку логіку мислення – це дискусії щодо запропонованих для обговорення питань, що виходять за межі лекційного матеріалу, надання пріоритету питанням, які відведені для самостійного вивчення. При проведенні семінарських занять з освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» застосовують словесні (бесіда, пояснення, розповідь, дискусія), інноваційні (мозковий штурм, робота в групах) наочні (ілюстрація, демонстрація).

Відповідність програмних результатів та методів навчання зазначено у табл. 1.

Таблиця 1.

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 1 Здійснювати патентний пошук, захищати інтелектуальну власність, уникати порушень інтелектуальної власності інших осіб.	Методи аналізу, синтезу, моделювання, порівняння, індукції і дедукції, метод презентації, мозковий штурм
ПРН 2. Відшуковувати потрібну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати і оцінювати наявну інформацію	Методи аналізу, синтезу, моделювання, порівняння, індукції і дедукції, бесіда, пояснення, розповідь, дискусія,
ПРН 8 Планувати та управляти науково-дослідними, науково-технічними та/або виробничими проєктами із захисту та карантину рослин і дотичних міждисциплінарних питань, базуючись на усвідомленні сучасних тенденцій розвитку науки, техніки та суспільства.	Методи аналізу, синтезу, моделювання, порівняння, індукції і дедукції, бесіда, пояснення, розповідь, дискусія, метод презентації, мозковий штурм

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» здійснюється у формі поточного, модульного

(рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ №№ 313-заг від «31» серпня 2026 року Якість засвоєння змісту освітнього компоненту (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «незараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 2.

Таблиця 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	Задовільно	
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 3.

За накопичувальною системою підсумкова оцінка в балах з освітнього компонента розраховується як сума балів отриманих здобувачем вищої освіти за змістові модулі, за додаткові види робіт з компоненту (активна участь в роботі наукового гуртка кафедри, підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.і., доповідь на науковій студентській конференції, призове місце в олімпіаді, підготовка наукової публікації, виконання індивідуального завдання, участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри тощо) (табл. 4.).

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-100)	Бал заохочувальний	
Модуль 1	≤ 10% від суми балів за модуль	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2		активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
		підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.п.
		призове місце в олімпіаді
		підготовка наукової публікації
		виконання індивідуального завдання участь у вдосконаленні навчально-

	методичної бази кафедри
--	-------------------------

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів (табл.5):

Таблиця 5.

Оцінювання освітнього компонента							Сума 100
Іспит							
Модуль 1 (М 1)			Модуль 2 (М 2)				
Поточний контроль – 35		МК	Поточний контроль – 35			МК	
T1	T2		T3	T4	T 5		
17	18	15	12	11	12	15	
Σ= 50 балів			Σ= 50 балів				
Б іспит = (М1 + М2) =100							

* T1,T2,T3..... – теми змістовного модуля; МК – модульний рубіжний контроль

Відповідно до «Положення про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 313-заг від «31» серпня 2026 року здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

Таблиця 3.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти, навчальні плани, підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи здобувачів.

1. Робоча програма з освітнього компонента «Міжнародні фітосанітарні стандарти» для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Захист і карантин рослин» спеціальності Н1 «Агрономія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. 24 с.
2. Балан Г.О. Методичні рекомендації для проведення практичних занять та виконання самостійної роботи із освітнього компоненту «Міжнародні фітосанітарні стандарти» для здобувачів освітньої програми «Захист і карантин рослин» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Одеса, 2023. 37 с.
3. Фонд тестових питань з дисципліни «Міжнародні фітосанітарні стандарти».
4. Мультимедійні презентації з курсу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів. Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй (ФАО) Рим 1996-2010 рр. [https://www.fitolab.volyn.ua /images/mz.pdf](https://www.fitolab.volyn.ua/images/mz.pdf)
2. Вергелес П.М., Пінчук Н.В., Коваленко Т.М. Карантин рослин: навч. посіб., Вінниця, ВНАУ, 2021. 377с.
3. Станкевич С.В., Леженіна І.П., Забродина І.В., Жукова Л.В. Карантинні організми (з основами експертизи підкарантинних матеріалів): навч. посіб. Харків:ФОП Бровін О.В., 2021. 460с.
4. Станкевич С.В. Методи експертизи підкарантинних матеріалів: навч. посіб. Харків: ФОП Бровін О.В., 2017. 256 с.
5. Станкевич С.В., Леженіна І.П., Забродина І.В. Карантинні організми, обмежено поширені в Україні: навч. посіб. Харків: Вид. Іванченка І.С., 2022. 140 с.
6. Станкевич С.В., Леженіна І.П., Забродина І.В. Паразитичні карантинні бур'яни: навч. посіб. Харків: Вид. Іванченка І.С., 2022. 68 с.
7. Станкевич С.В., Леженіна І.П., Забродина І.В. Регульовані некарантинні шкідливі організми: навч. посіб. Харків: Вид. Іванченка І.С., 2022. 76 с.

8. Карантинні організми в Україні та заходи регулювання їх чисельності/ О.І. Борзих, Ю.Е. Ключковський та ін.; за ред. Ю. Е. Ключковського. Одеса, Тов «Елтон», 2011. 138 с. іл. 21.

Допоміжна

1. N.V. Lutytska, S. Stankevych, O. Romanov, V.G. Mikheev, H.O. Balan Harmfulness of pea pod borer (*Etiella zinckenella* Tr. 1832) in soybeans in the eastern Forest-Steppe of Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*, 2021, 11(7), 77-86, doi: 10.15421/2021_244

2. Yu.O. Kolomiets, S.V. Stankevych, H.O. Balan, H.O. Kosylovych, Yu.S. Holiachuk Effectiveness of the application of insecticide preparations against the fall webworm (*Hyphantria cunea* Drury, 1773). *Ukrainian Journal of Ecology* *Ukrainian Journal of Ecology*, 2021, 11(7), 87-92, doi: 10.15421/2021_245

3. S. Stankevych, I. Zabrodina, D. Yushchuk, M. Dolya, H. Balan, R. Yakovlev, H. Kosylovych, Yu. Holiachuk, N. Zakharchuk, T. Galagan, L. Nemerytska, I. Zhuravska, O. Romanov, T. Romanova, O. Bragin, O. Hudym, I. Hordiienko Eurydema bugs: Review of distribution, ecology, harmfulness, and control). *Ukrainian Journal of Ecology* *Ukrainian Journal of Ecology*, 2021, 11(9), 131-149, doi: 10.15421/2021_397

4. G.O. Balan Analysis of the phytosanitary state of the Odesa region for quarantinable pests: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Сучасні аспекти підвищення продуктивності та адаптивного потенціалу сільськогосподарських культур у контексті європейського зеленого курсу». Миронівський інститут пшениці. 16 листопада 2022р. м. Миронівка с.77-78

5. Балан Г.О. Заклевська Н. М. Аналіз карантинного стану Хмельницької області: Матеріали Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. молодих учених і спеціалістів «Вклад наукових інвестицій у розвиток агропромислового комплексу в умовах обмеженого ресурсного забезпечення та флуктуації клімату» 16-17 березня 2023р. м. Дніпро с. 200-202.

6. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі. Секретаріат Міжнародної конвенції із Захисту Рослин; Міжнародні стандарти з фітосанітарного захисту. Рим: ФАО. 2006. № 1. 19 с.

7. Балан Г.О. Заклевська Н. М. Карантинні шкідливі організми та методи їх контролю в умовах Хмельницької області: Матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. «Аграрна освіта і наука: досягнення та перспективи розвитку», Білоцерківський національний аграрний університет, 30 березня 2023р. м. Біла Церква с. 282-285

8. Балан Г.О. Моніторинг карантинних шкідників в одеському регіоні: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасні технології та системи захисту рослин», Херсонський аграрно-економічний університет, м.Херсон, 25 травня 2022р. с. 62-65.

9. G. O. Balan Dynamics of quarantinable weeds distribution in Odesa region: Матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф. «Наукові аспекти формування сучасних агротехнологій-інновації молодих вчених для

забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу» Херсон, ІЗЗ, 20 травня 2022р. с. 58-60.

10. Балан Г.О., Лясота О. Поширення карантинного шкідника західного кукурудзяного жука (*Diabrotica virgifera virgifera* Le Conte) в Одеській області: Матеріали міжн. наук.-практ. інтернет-конф. «Наукові аспекти формування сучасних агротехнологій-інновації молодих вчених для забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу» Херсон, ІЗЗ, 20 травня 2022р. с. 56-58.

11. G. O. Balan, V.V. Serova Quarantinable pests of Odesa region: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Захист рослин, наукові здобутки та перспективи досліджень» Київ, ІЗР, 24-25 травня 2022р. с. 211-214.

12. Г.О. Балан В.В. Серова Фітосанітарний стан Одеської області щодо поширення карантинних бур'янів: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Захист рослин, наукові здобутки та перспективи досліджень» ІЗР, Київ, 24-25 травня 2022 р. с.208-211.

13. G.O. Balan Analysis of the phytosanitary state of the Odesa region for quarantinable pests: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Сучасні аспекти підвищення продуктивності та адаптивного потенціалу сільськогосподарських культур у контексті європейського зеленого курсу», Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН, Миронівка, 15–17 червня 2022р., в друці

14. Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / Башинська О.В., Константінова Н.А., Пилипенко Л.А. та ін. Київ: Урожай, 2009. 249 с.

15. Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів. Міжнародний документ. Світова організація торгівлі. Женева, 1994.

16. Балан Г.О., Непомяща І.П. Аналіз фітосанітарного стану Одеської області по поширенню потівірус шарки сливи (віспи) (*Plumpror potyvirus* (PPV): Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Наукове обґрунтування фітосанітарної безпеки України: теорія і практика» 10 грудня 2021 року, м. Херсон: ІЗЗ НААН, с.18-20

17. Серова В.В., Балан Г.О. Карантинний стан Одеської області по поширенню бур'янів переліку А-2: Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Наукове обґрунтування фітосанітарної безпеки України: теорія і практика» 10 грудня 2021 року, м. Херсон: ІЗЗ НААН с. 29-30

18. Балан Г.О., Руденко І.В. Карантинний бур'ян Амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.) в Одеській області: Міжн. наук. конф. «Глобальні наслідки інтродукції рослин в умовах кліматичних змін», 5-7 жовтня 2021р, Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН УКРАЇНИ м. Київ. с.216-219

19. Г.О. Балан, Г.П. Солоненко, Вогнівка самшитова – небезпечний інвазійний шкідник Одеського регіону: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф., "Фундаментальні і прикладні проблеми сучасної екології та захисту рослин", 21-22 жовтня 2021 р. м. Харків (ХНАУ- ХБТУ), Україна. с.22-24.

20. Про карантин рослин: Закон України від 19 січня 2006 р. № 3369-1У зі змінами. Відомості Верховної Ради України. № 19-20. 167 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Держпродспоживслужба України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://polozhennya-pro-departament-kontrolyu-v-sferakh-nasinnitstva-ta-rozsadnitstva-karantinu-ta-zakhistu-roslin-za-yakistyu-zerna-derzhprodspozhivsluzhbi.pdf>
2. Публічна інформація[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dpss.gov.ua/publicnainformaciya/zviti>